

Güclü iqtisadi potensial, keyfiyyətli inkişaf uğurlu sosial siyasətin əsasıdır

Son illərdə həyata keçirilən, konkret hədəflərə yönəlmiş məqsədyönlü islahatlar ölkənin iqtisadi potensialının daha da möhkəmləndirilməsinə, vətəndaşların yaşayış səviyyəsinin yaxşılaşdırılmasına, yeni iş yerlərinin açılmasına, əhalinin məşğulluğunun və gəlirlərinin artırılmasına, yoxsulluq səviyyəsinin daha da azaldılmasına əhəmiyyətli dərəcədə öz müsbət təsirini göstərmişdir. Məhz bu islahatların nəticəsidir ki, Heritage Foundation tərəfindən hazırlanan hesabatda son on il ərzində həyata keçirilən davamlı iqtisadi islahatlar nəticəsində Azərbaycanın ümumi orta hesab üzrə regional və dünya göstəricilərindən üstün olaraq Asiya-Sakit Okean regionunda 43 ölkə arasında 14-cü yerdə qərarlaşdığı bildirilir. Bundan əlavə, sözügedən indeks üzrə Azərbaycan Fransa, İtaliya və Yunanıstan kimi inkişaf etmiş ölkələr ilə müqayisədə ön sıralarda yer tutub. Həmçinin, Rusiya da daxil olmaqla bir sıra MDB ölkələrini qabaqlayıb.

Həç şübhəsiz ki, Azərbaycanın "2018 Doing Business", "İnküviziv İnkişaf İndeksi 2018" və "Qlobal Rəqabətlik İndeksi"ndə mövqeyinin gücləndirilməsi Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin başçılıq ilə həyata keçirilən məqsədyönlü, dərin və köklü iqtisadi islahatlara verilən beynəlxalq qiymətdir. Rəqəmlərə, statistikaya mürciət etsək, görürük ki, regionlarla bağlı dövlət proqramlarının icrasına start verildikdən sonra, yeni ötən 15 il ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatı 3,3 dəfə artmışdır. 15 il ərzində Azərbaycana təxminən 250 milyard dollar sərmayə qoyulmuş və bu sərmayənin yarısı xarici investisiyalarla.

Bu gün xarici investorlar üçün Azərbaycan çox cəlbedici ölkədir. Əgər ilk dəfə 2006-cı ildə Azərbaycan Dünya Bankının "Doing Business" hesabatında 98-ci yerdə qərarlaşmışdısa, ölkə prezidentinin də vurğuladığı kimi, aparılan köklü islahatlar, investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması nəticəsində son hesabatda artıq ölkəmiz 25-ci yerdədir. Yəni, bu, bir daha onu deməyə əsas verir ki, bundan sonra da həm daxili, həm xarici investorlar Azərbaycana böyük həcmdə sərmayə qoyacaqlar. Həmçinin, bu sərmayə imkan verəcək ki, bundan sonra da iş yerləri, yeni müəssisələr yaradılsın və ölkəmiz inamlı inkişaf etsin.

Bütün bu nailiyyətlər bir daha sübut edir ki, ölkə əhalisinin layiqli həyat səviyyəsinin təmin etmək və sosial rifahını yüksəltmək, iqtisadiyyatın tarazlı və dayanıqlı inkişafına nail olmaq dövlətin sosial-iqtisadi inkişaf konsepsiyasının prioritetlərindəndir. Bu yaxınlarda Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə keçirilən iqtisadi və sosial məsələlərə həsr olunmuş müşavirə Azərbaycan cəmiyyətinin bir daha nümayiş etdirdi ki, ölkənin iqtisadi inkişaf strategiyasının ana xəttini məhz əhalinin rifah halının yaxşılaşdırılması təşkil edir, Prezident həmişə olduğu kimi öz vətəndaşının yanında.

Ölkəmizdə işçilərin maddi-sosial tələbatlarının ödənilməsi və layiqli həyat səviyyələrinin təmin edilməsi aparılan sosial-iqtisadi siyasətinin başlıca istiqamətlərindən biri hesab edilir. Belə bir iqtisadi inkişaf sosial siyasətin uğurlu reallaşması üçün güclü baza yaradır. Bütün bunların arxasında dinamik artan, davamlı sosial inkişaf dayanır. Son dövrlərdə əhalinin gəlirlərinin artırılması meylləri güclənir. Ölkəmizdə ən vacib məsələlərdən biri minimum aylıq əməkhaqqının məbləğinin davamlı artırılmasıdır.

Minimum əməkhaqqının məbləği 2019-cu il martın 1-dən 50 manat artırılaraq 130 manatdan 180 manata çatdırılıb və ya 38,4 faiz artırılıb. Azərbaycandan bundan əvvəl 400 min şəxs 180 manatdan az əməkhaqqı alırdı ki, onların da 67 faizi, yəni 270 mini dövlət sektorunda çalışırdı. Bu sərəncamdan sonra isə minimum aylıq əməkhaqqı yaşayış minimumuna bərabərləşdirildi. Minimum əməkhaqqının artırılması ilə bağlı dövlət büdcəsindən illik 400 milyon manat, 2019-cu ilin 10 ay ərzində isə 335 milyon manata qədər əlavə vəsait yönəldiləcək. Eyni zamanda, ölkə iqtisadiyyatının güclənməsi ilə qarşıda illərdə minimum aylıq əməkhaqqının daha da artırılacağı gözlənilir.

Minimum əməkhaqqının hazırkı artımı birbaşa olaraq 600 minədək insanı əhatə edəcək. Belə ki, dövlət sektorunda işləyən 450 min nəfər və özəl sektorda işləyən 150 min nəfər bu sərəncamdan faydalanacaq. Yəni, dövlət sektoru üzrə 450 min işçinin əməkhaqları 30 faiz, özəl sektor üzrə 150 min işçinin əməkhaqları 15-20 faiz artacaq. Bununla yanaşı, vergi və sığorta yığımları 150-200 milyon manat artacaq. Xüsusən də bu artım nəticəsində qadınların orta aylıq əməkhaqqı kişilərin orta aylıq əməkhaqqına yaxınlaşacaq. Həç şübhəsiz ki, minimum əməkhaqqının artımı əmək münasibətlərinin leqallaşdırılmasına ciddi sağlamladıncı təsir göstərəcək. Hesab edirik ki, minimum əməkhaqqının artımı ölkədə orta əməkhaqqının 10 faizədək artırılmasına səbəb olacaq ki, bu da məcmu tələbin gücləndirilməsinə xidmət edir. Əgər nəzərə alsaq ki, bu il Azərbaycanda 3,6 faiz ÜDM artımı olacaq, onda məcmu tələbin artması iqtisadi artıma da stimullaşdırıcı təsir göstərəcək. Həm məcmu təklifin, həm də məcmu tələbin artması inflyasiya təzyiqi ehtimalını heçə endirir.

Beləliklə, cənab prezident Azərbaycan iqtisadiyyatının davamlı artan imkanlarını əhalinin sosial rifahına və layiqli həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılmasına istiqamətləndirir. Bu, Azərbaycanın ana qanunu olan Konstitusiyasında qeyd edilən sosial-əhəmiyyətli bazar iqtisadiyyatının qurulması istiqamətində atılan vacib addım kimi qiymətləndirilməlidir. 2019-cu ilin əvvəlindən cənab prezident tərəfindən əməkhaqqı, pensiya və müavinətlərin artırılması, şəhid ailələrinə kompensasiyaların verilməsi, əmanətlərin tam sığortalanması, özünüməşğulluq proqramının genişləndirilməsi, əhalinin mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması və təbii fəlakətin nəticələrinin aradan qaldırılması sahəsində mühüm addımlar atılmışdır. Xatırladaq ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin "Azərbaycan Respublikasında biznes mühitinin əlverişliliyinin artırılması və beynəlxalq reytinglərdə ölkəmizin mövqeyinin daha da yaxşılaşdırılması ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında", eləcə də "Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritələrinin təsdiq edilməsi haqqında" sərəncam və fərmanları nəticəsində bir sıra istiqamətlər üzrə mövcud vəziyyətin yaxşılaşdırılması, maliyyə sabitliyi və davamlı iqtisadi inkişafın təmin olunması, Azərbaycanın iqtisadi mövqeyinin gücləndirilməsi ilə bağlı mühüm nailiyyətlər əldə olunub.

Erməni işğalçıları tərəfindən torpaqlarımızın 20 faizindən çoxunun işğalı nəticəsində öz evlərindən, yurd yerlərindən didərgin salınmış məcburi köçkünlərin problemləri həmişə diqqət mərkəzində olmuşdur və bu gün də belədir. Həç şübhəsiz deyil ki, məhz bu diqqət nəticəsində son illər ərzində yüzdən çox şəhərcik tikilib, köçkünlərə təqdim edilmiş, şəhid ailələri, müharibə veteranları, müharibə əlilləri üçün 6650 mənzil təqdim edilmişdir və bu proses davam etdirilir. Ölkə prezidentinin yanvarın 28-də şəhid ailələri ilə görüşündə səsləndirdiyi kimi, bu kateqoriyadan olan bütün vətəndaşlar evlərlə təmin olunacaqlar, mənzilsiz qalan şəhid ailəsi və müharibə əlili olmayacaq. Şəhid ailələrinə ödənilən birdəfəlik müavinətlərin maliyyə tutumu 135 milyon manatdır. Fərman və sərəncamların icrası nəticəsində yüz minlərlə imkansız adamın maddi vəziyyəti yaxşılaşacaq. Tam mübaliğəsiz demək olar ki, miqyasına görə dünyanın heç bir ölkəsində belə tədbirlər həyata keçirilmir. İlham Əliyev deyir, bir neçə aydır ki, ciddi sosial paket üzərində iş aparılır. Ölkədə minimum əməkhaqqının, minimum pensiyanın, tələbələrə təqad-

lərin artırılması, digər ödənişlərin verilməsi bu "böyük sosial paketin" tərkib hissəsidir. Bu proqram 500 mindən çox adamı əhatə edəcək.

Həyat səviyyəsinin mühüm göstəricilərindən biri əhalinin pul gəlirlərinin artmasıdır. 2018-ci ildə əhalinin pul gəlirləri 53 mlrd. 688,6 mln. manat olmuşdur ki, bu 2010-cu ilə nisbətən 2 dəfədən də çoxdur. I və II devalvasiyadan sonra banklarda olan əmanətlərinin həcmi 21,4 faiz azalmışdı. Lakin son vaxtlar iqtisadi, sosial inkişafda əldə edilən nailiyyətlər əhalinin banklarda olan əmanətlərinin dinamikasında müsbət meylləri gücləndirmişdir. Bu çox vacib meylin davamlı olması üçün əmanətlərin sığortalanması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

2016-cı ildə cənab prezident tərəfindən 3 il müddətinə "Əmanətlərin tam sığortalanması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu təsdiq edilmişdi. Bu il qərarın qüvvədə olma müddəti bitdiyi üçün Prezident İlham Əliyev tərəfindən

əmanətlərin tam sığortalanması 2020-ci il mart ayının 4-nə qədər uzadılır. Dövlət başçısının bilavasitə rəhbərliyi ilə aparılan uğurlu iqtisadi islahatların nəticəsində əhalinin banklardakı depozitləri 2018-ci il ərzində 9,6 faizdən çox artaraq 7 milyard 542,5 milyon manatdan 8 milyard 269,7 milyon manata yüksəlmişdir. Əmanətlərdə artım həm tələbi, həm də müddətli depozitlər üzrədir. Təsəffüf deyil ki, müddətli depozitlər üzrə 5,6 faiz (291 mln. AZN), tələbi depozitlər üzrə isə 18,5 faiz (436 mln. AZN) artım müşahidə edilmişdir. Milli valyutada olan əmanətlər 2015-ci ilin sonu ilə müqayisədə 2,1 dəfə artmış və ölkə iqtisadiyyatının dollarlaşması prosesi zəifləmişdir.

Bütövlükdə, əmanətlərin tam sığortalanması mexanizmi 8 minə yaxın insanı əhatə edir. Hazırda dövlətin sığortalandığı əmanət həcmi 3 dəfəyədək artaraq əmanət portfelinin 77 faizini (6,4 mlrd. manat) təşkil etmişdir. Bu isə əmanətlərin tam sığortalanması mexanizminin nə qədər effektiv olduğunu bir daha sübut edir. Azərbaycanda əmanətlərin tam sığortalanması dünyada rast gəlinən nadir hallardandır. Məsələn, dünyanın bir çox ölkələrində (o cümlədən, qonşu ölkələrdə) əmanətlər müəyyən limit həddində sığortalanır. Müqayisə göstərir ki, Azərbaycan dövləti əmanətlərin tam sığortalanmasını həyata keçirməklə bu sahədə əhalinin maraqlarını ən yüksək səviyyədə qorumuş olur.

Problemlə kreditlər məsələsi son dörd il ən çox müzakirə edilən, gündəmin ən vacib məsələlərindən biri idi. Hər kəs bunla bağlı öz narahatlığını bildirir, problemin həll olunacağı günü gözləyirdi. Çünki 2015-ci ildə ölkənin bank-maliyyə sektorunda yaşananlar, "Beynəlxalq Bank" ətrafında baş verənlər, 21 fevral və 21 dekabr devalvasiyaları əhalinin banklara olan kredit borclarının ödənilməsində çox ciddi problemlər və sıxıntılar yaratdı. Xüsusilə dollarla götürülən kreditlərin ödənilməsində banklarla müştərilər arasında ciddi narazılıqlar özünü büruzə verməyə başladı. Təsəffüf ki, bu illər ərzində problemin qarşılıqlı anlaşma şəraitində həlli istiqamətində də banklarla əhali arasında dil tapmaq mümkün olmadı. Banklar özləri də bu yöndə hansısa addım atmadı və beləliklə, problem şisə-şisə bu günkü duruma gəlib çıxdı. Bu məsələ parlamentdə də, bizim komitədə də dəfələrlə müzakirə mövzusu oldu, problemin həlli istiqamətində deputatlar, komitə üzvləri tərəfindən ən müxtəlif təkliflər səsləndirildi, hətta bu yöndə ayrıca qanun layihəsinin hazırlanması müzakirələrə çıxarılmış və qəbul olunması təklifləri irəli sürüldü. Banklar real iqtisadiyyata vəsait qoymaqla, kredit ayırmaqla həm özlərinə, həm də ümumilikdə iqtisadiyyatımızın inkişafına, insanlarımızın rifah halının yaxşılaşdırılmasına daha çox töhfə verə bilirlər. Ancaq çox təəssüf ki, ötən müddət ərzində təkliflər təklif olaraq qaldı, onların gerçəkləşdirilməsi istiqamətində addımlar atılmadı. Hətta bankların sağlamlaşdırılması üçün dövlət tərəfindən addımlar atılsa da, banklar tərəfindən bu istiqamətdə heç bir hərəkətlik yox idi. Ancaq çox sevindirici və təqdirəlayiq haldır ki, artıq bir çox məsələlər kimi, bu məsələdə də dövlət başçısı İlham Əliyev öz mövqeyini açıq şəkildə ifadə etdi, problemin həllinə əl qoydu. Fevralın 25-də ölkə prezidentinin yanında keçirilən müşavirədə bir çox məsələlərin yaxın gələcəkdə həllinin anonsu verildi, o cümlədən, əhalini, dövlətin özünü narahat

edən problemlə kreditlər məsələsinin həlli yönündə addımların atılmasının nəzərdə tutulduğu bildirildi. Dövlət başçısı bu məsələnin ciddi bir problemə çevrildiyini bildirirək, onun həlli ilə bağlı tapşırıqlar verildiyini, aidiyyəti qurumların son iki ay ərzində bununla ciddi məşğul olduğunu söylədi və əlavə etdi ki, məsələnin həllinə çox vaxt qalmayıb. Elə bu yerdə qeyd edim ki, problemlə kreditlər məsələsi Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın da daim diqqətdə saxladığı məsələlərdən biri olub. Hətta, problemlə kreditlərin həlli ilə bağlı müvafiq İşçi Qrupunun iclaslarında da iştirak edərək öz məsləhət və tövsiyələrini vermişdi. Və bütün bunların nəticəsi olaraq (eləcə də, dövlət başçısının yanında keçirilən müşavirədən üç gün sonra) fevralın 28-də problemlə kreditlərin həlli ilə bağlı tarixi fərman imzalandı. "Azərbaycan Respublikasında fiziki şəxslərin problemlə kreditlərinin həlli ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında" fərman uzun müddət müzakirə olunan və əhalini daha çox narahat edən sosial məsələlərin həlli deməkdir. Ölkə prezidentinin yaradıcı insanlarla, mədəniyyət və incəsənət xadimləri ilə görüşündə də qeyd etdiyi kimi, bu fərmanın dünyada analoqu yoxdur.

Bütövlükdə götürüldükdə bu fərmanla 2015-ci il devalvasiyalarından yaranan xarici valyutada olan kreditlərin dəyər artımına görə veriləcək kompensasiya vətəndaşların bu gün mövcud olan kreditlərinin əsas məbləğinin ödənilməsinə yönəldiləcək. Burada ən vacib məqamlardan biri də odur ki, problemlə kreditlərlə bağlı məhkəmə işləri dayandırılacaq, məhkəmələrin qərar və qətnamələri qüvvədəndir. Bu da haradasa 311 mindən artıq məhkəmə işini əhatə edir.

Banklarla vətəndaşlar arasında gedən məhkəmə işləri həddindən artıq çox idi. İnsanlar neçə illərdir məhkəmə çəkişmələrindən əziyyət çəkirdilər, burada böyük haqsızlıqlar da vardı. Sırr deyil ki, bəzi banklar lazım olmayan hərəkət edirlər, insanların məhkəmə yolu ilə çıxılmaz vəziyyətə salırdılar, yəni bu illər ərzində evlərini, mülklərini, maşınlarını itirənlər də az deyildi. Bununla bağlı böyük narazılıqlar yaranırdı, insanlar bu haqsızlıqlarla əlaqədar biza də müraciət edirdi. Təsəvvür edin, milyona yaxın insanı, yüz minlərlə ailəni əhatə edən 311 mindən artıq məhkəmə işi indi geri çəkiləcək. Bununla yanaşı, kim ki ötən müddətdə banklara artıq pul ödəyib, dəymiş zərər ona qaytarılacaq. Eyni zamanda, bütün bu məsələlərin həlli nəticəsində insanla-

rın inkişaf göstəriciləri yaxşılaşacaq. İnsanlara dəymiş ziyanın ödənilməsi, 311 min məhkəmə işinin geri çəkilməsi həm də böyük addımdır, humanizm nümunəsidir. Dünyanın heç bir ölkəsi belə bir addım atmayıb. Azərbaycan dövləti isə bunu etməyi bacardı. Problemlə kreditlər təxminən 1,6 milyard manatdır, son bir ayda pensiyalarla, müavinətlərlə, əməkhaqqı artımları ilə bir yerdə bu, 2,2 milyard manat vəsait deməkdir. Deməli, Azərbaycan dövlətinin siyasətinin ana xətti əhəmiyyətli, insanlıq, onların rahatlığının təmin edilməsidir.

Bu, həm də onu göstərir ki, iqtisadiyyatımız güclü, dinamik inkişaf edir və yaranan sabitlik, artan gəlirlər problemlə kreditlərin həll olunmasının da maddi əsaslarını əhəmiyyətli dərəcədə möhkəmləndirir.

Bütün bu irimiqyaslı sosial layihələrin həyata keçirilməsi ilk növbədə Azərbaycanda aparılan iqtisadi siyasətlə sıx bağlıdır. Ölkənin artan iqtisadi qüdrəti, yaradılan potensial sosial-əhəmiyyətli bazar iqtisadiyyatının qurulması istiqamətində möhkəm özlü formalaşdırır. Ölkə iqtisadiyyatının davamlı inkişafını şərtləndirən sahələrdən biri də inşaat kompleksidir. Zəngin maddi-texniki bazaya malik tikinti kompleksində əsasən yerli mütəxəssislər çalışırlar.

Nəticədə ölkəmizdə müasir emal müəssisələri tikilib, yollar çəkilib, körpülər salınıb. Bir sözlə, infrastruktur yenidən qurulub. İnşaat kompleksində mühüm yerlərdən birini də mənzil tikintisi tutur. Həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi göstəricilərindən biri də əhalinin mənzillərə təmin edilməsidir. Bu sahədə işlərin sürətləndirilməsi məqsədilə Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyi yaradılmışdır. Lakin uzun illərdir əhalini narahat edən məsələlərdən biri də yeni mənzillərin sənədləşdirilməsi problemi idi.

Cənab İlham Əliyev indiyə kimi tikilmiş, amma dövlət sənədi verilməmiş çoxmərtəbəli binalarda bu problemi də həll edib. Yaxın gələcəkdə müvafiq dövlət orqanları bütün sənədləşmə işlərini apararaq məsələnin həllini təmin edəcəklər. Dörd yüz çoxmənzilli binada təxminən 60 minə yaxın əhali yaşayır. O vətəndaşların ailə tərkibləri təqribən 300-400 min arasındadır. Görün ölkə rəhbərinin bu qərarı neçə Azərbaycan vətəndaşının sevincinə səbəb olacaqdır.

Regionlarda, rayonlarda keçirdiyim görüşlər zamanı insanlar görülmə tədbirlərdən çox razılıq edirlər. Onlar dövlətin həmişə öz vətəndaşının yanında olduğunu vurğulayırlar. Bütün bunlar, eyni zamanda, iqtisadi fəallığın artacağını da deməyə əsas verir. Düşünürəm ki, imzalanmış fərman və sərəncamlar vətəndaşlarla yanaşı, banklara da müsbət təsir göstərərək, onların da fəallığına təşviq edəcəkdir. Davam edən islahatlar 2019-cu ilin bütövlükdə Azərbaycan üçün uğurlu il olacağına deməyə möhkəm əminlik yaradır.

Azərbaycanın uğurlu inkişaf modelinin əsas qayəsi ondadır ki, ölkəmizdə aparılan siyasət xalq tərəfindən dəstəklənir. Çünki bu siyasət xalqımızın rifah halının yaxşılaşdırılmasına xidmət edir. Bu siyasət ölkəmizin güclü dövlətə çevrilməsinə hesablanır. Məhz bu siyasət nəticəsində Azərbaycan dünyanın müxtəlif kürsülərindən öz sözünü açıq deyir, müstəqil siyasətini aparır, maraqlarını tam şəkildə qoruyur.

Həç kim kənar, zərərli təsirlərə məruz qalmamalıdır, əksinə, bu təsirlərə qarşı daha da səfərbər olmalıdır. Bu gün ölkəmizin müstəqilliyini, inkişafını, sabitliyini güzgütürməyən qüvvələr hələ də mövcuddur. Onlar hər an fürsət gözləyirlər. Ona görə də həmin qüvvələrə heç zaman fürsət verilməməlidir. Bu dövlət hamımızdır, onun üçün hər birimiz məsuliyyət daşıyıraq, daşımalyıq, bir sözlə, burada ikinci bir mövqə ola bilməz.

Azərbaycan dövlətinin siyasətinin ana xəttini xalqın layiqli həyat səviyyəsi ilə yüksək təminatı təşkil edir. Dövlət başçısının mövqeyi ondan ibarətdir ki, əhalinin həyat səviyyəsinə xarakterizə edən bütün göstəricilərin bundan sonra da yaxşılaşdırılması davam etdiriləcəkdir. İmzalanmış son fərman və sərəncamlar da məhz bu qəbildən olan tədbirlərdəndir.

Ağalar VƏLİYEV,
Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədr müavini